Vanhukset ja psyykenlääkehoito

Prof. Hannu Koponen

Helsinki 12.3.2015

Sidonnaisuudet

- Luentopalkkio: Medivir, Professio, Pfizer
- Advisory board: Servier, Takeda
- Palkkaa/palkkioita: Fimea, Valvira, Kustannus Oy Duodecim, KELA

Kirjallisuutta

- **Linjakumpu Tarja**: Drug use among the home-dwelling elderly. University of Oulu 2003
- Linjakumpu T, Hartikainen S, Klaukka T, Koponen H, Kivelä S-L, Isoaho R: Psyykenlääkkeiden käyttö kasautuu kaikkein vanhimmille. Suom Lääkäril 2002;57:4600-4603
- Linjakumpu T, Hartikainen S, Klaukka T, Koponen H, Kivelä S-L, Isoaho R: Psychotropics among the home-dwelling elderly – increasing trends. Int'l J Geriatr Psychiatry 2002;17:874-883.
- Linjakumpu T, Hartikainen S, Klaukka T, Koponen H, Kivelä S-L, Isoaho R: A model to classify the sedative load of drugs. Int'l J Geriatr Psychiatry 2003; 18:542-544.
- Linjakumpu TA, Hartikainen SA, Klaukka TJ, Koponen HJ, Hakko HH, Viilo KM, Haapea M, Kivelä S-L, Isoaho RE: Sedative drug use in the home-dwelling elderly. Ann Pharmacother, 2004; 38: 2017-2022.

Figure 27: Ten leading causes of burden of disease, world, 2004 and 2030

2004 Disease or injury	As % of total DALYs	Rank	Rank	As % of total DALYs	2030 Disease or injury
Lower respiratory infections	6.2	1	1	6.2	Unipolar depressive disorders
Diarrhoeal diseases	4.8	2	2	5.5	Ischaemic heart disease
Unipolar depressive disorders	4.3	3	3	4.9	Road traffic accidents
Ischaemic heart disease	4.1	4	4	4.3	Cerebrovascular disease
HIV/AIDS	3.8	5	5	3.8	COPD
Cerebrovascular disease	3.1	6	6	3.2	Lower respiratory infections
Prematurity and low birth weight	2.9	7	7	2.9	Hearing loss, adult onset
Birth asphyxia and birth trauma	2.7	8	8	2.7	Refractive errors
Road traffic accidents	2.7	9	9	2.5	HIV/AIDS
Neonatal infections and other[a]	2.7	10	10	2.3	Diabetes mellitus
COPD	2.0	13	11	1.9	Neonatal infections and other[a]
Refractive errors	1.8	14	12	1.9	Prematurity and low birth weight
Hearing loss, adult onset	1.8	15	15	1.9	Birth asphyxia and birth trauma
Diabetes mellitus	1.3	19	18	1.6	Diarrhoeal diseases

COPD, chronic obstructive pulmonary disease.

[a] This category also includes other non-infectious causes arising in the perinatal period apart from prematurity, low birth weight, birth trauma and asphyxia. These non-infectious causes are responsible for about 20% of DALYs shown in this category.

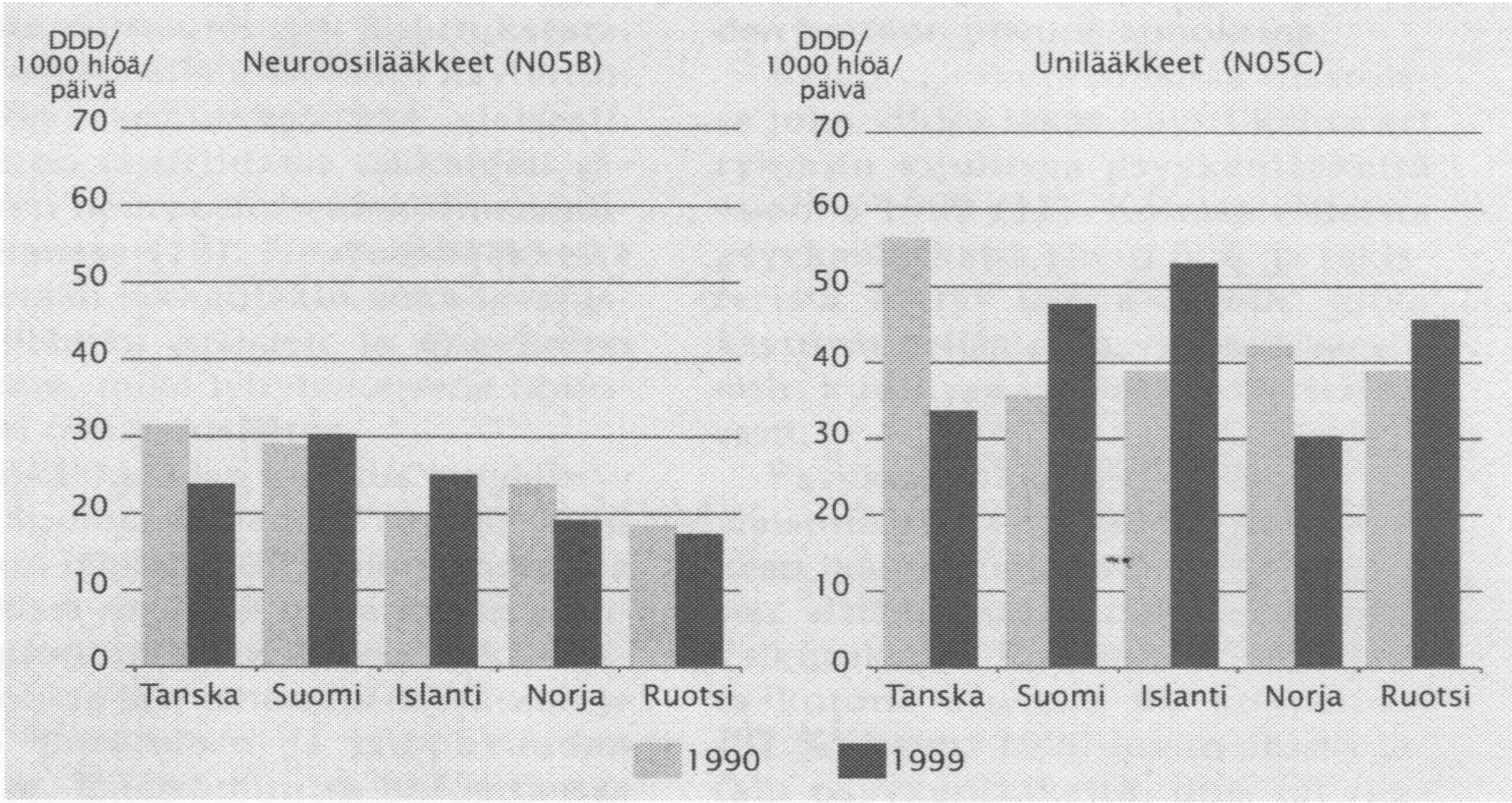

Kuvio 1. Psyykenlääkkeiden kulutus Pohjoismaissa (määriteltyjen vuorokausiannosten, DDD, mukaan) 1 000 henkilöä kohti vuorokaudessa vuosina 1990 ja 1999.
Lähde: Pohjoismaiden lääketilastot (eri lähteistä).

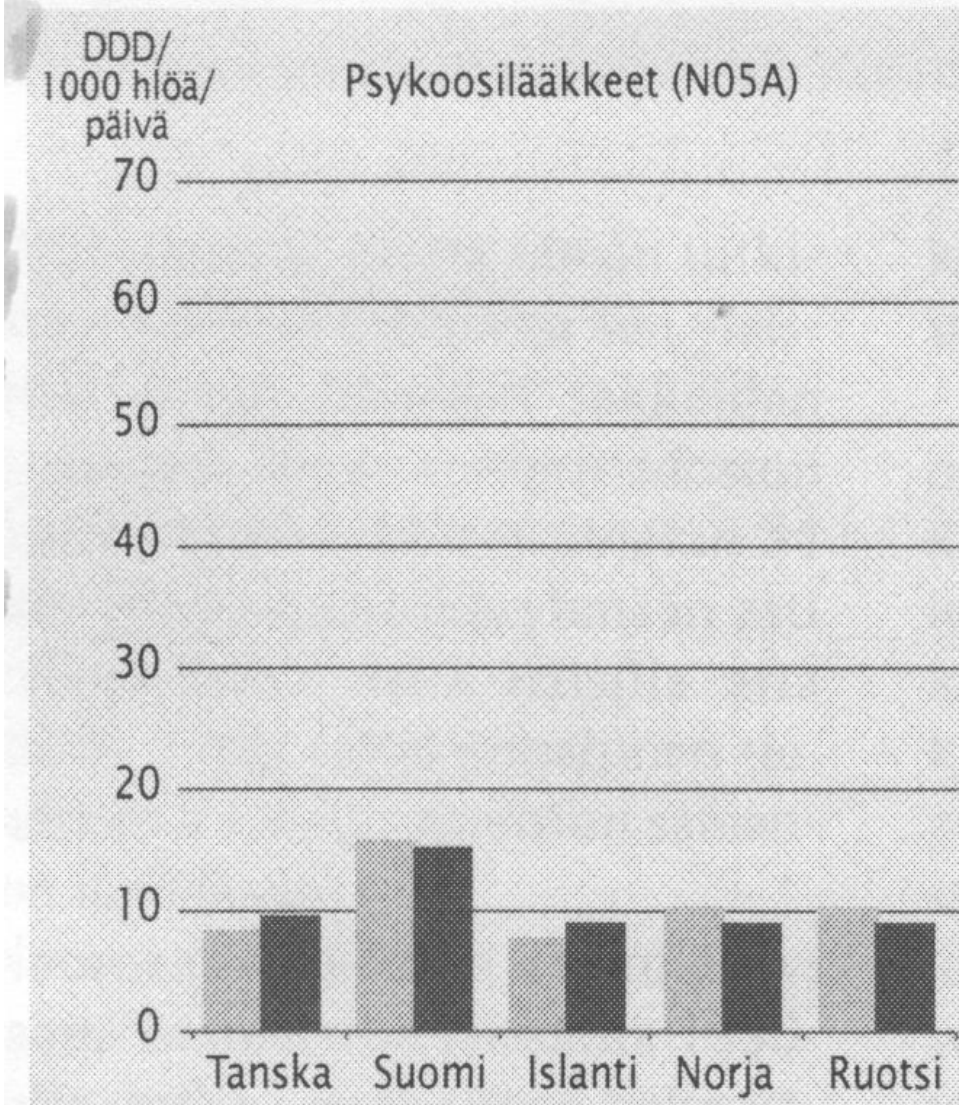
DDD/
1000 hlöä/
päivä
Psykoosilääkkeet (N05A)
70
60
50
40
30
20
10
0
Tanska
Suomi
Islanti
Norja
Ruotsi

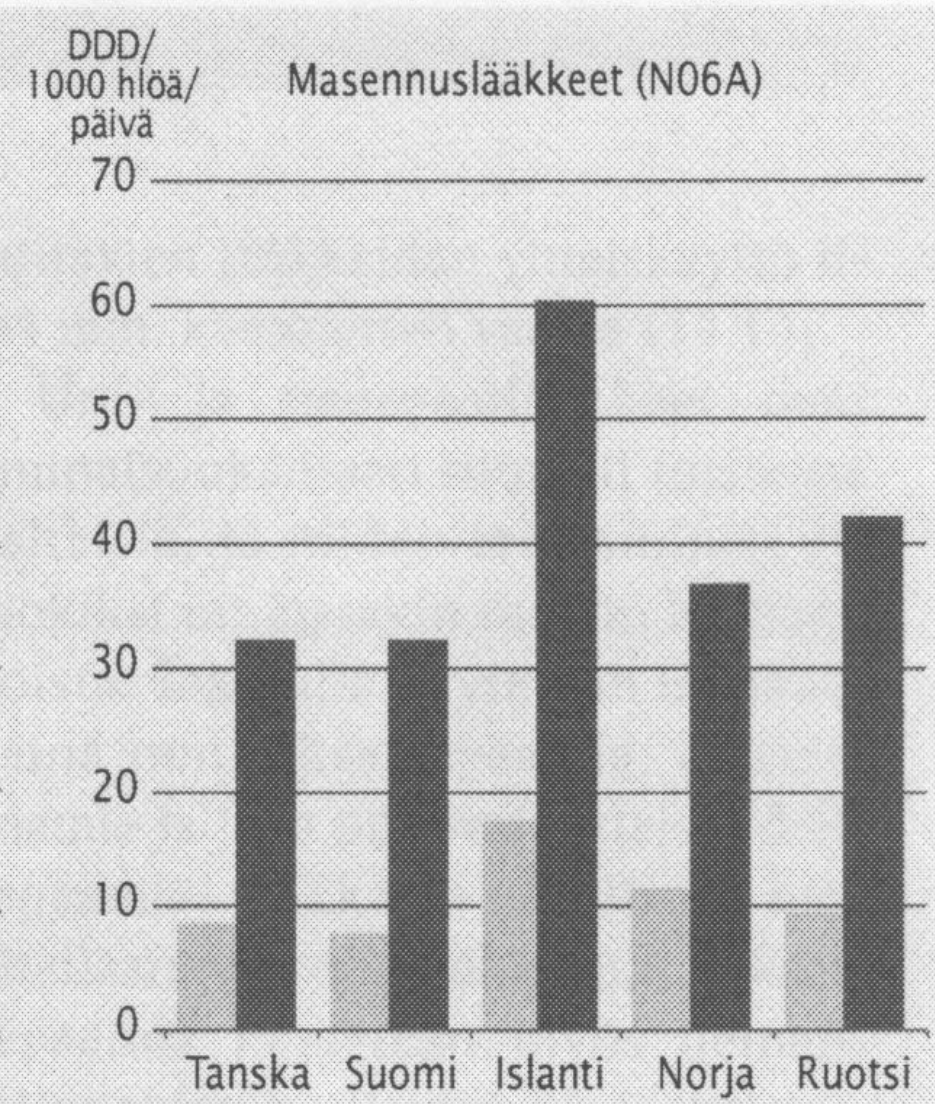
DDD/
1000 hlöä/
päivä
Masennuslääkkeet (N06A)
70
60
50
40
30
20
10
0
Tanska
Suomi
Islanti
Norja
Ruotsi

Väestön ikärakenne v. 1917 ja 2006

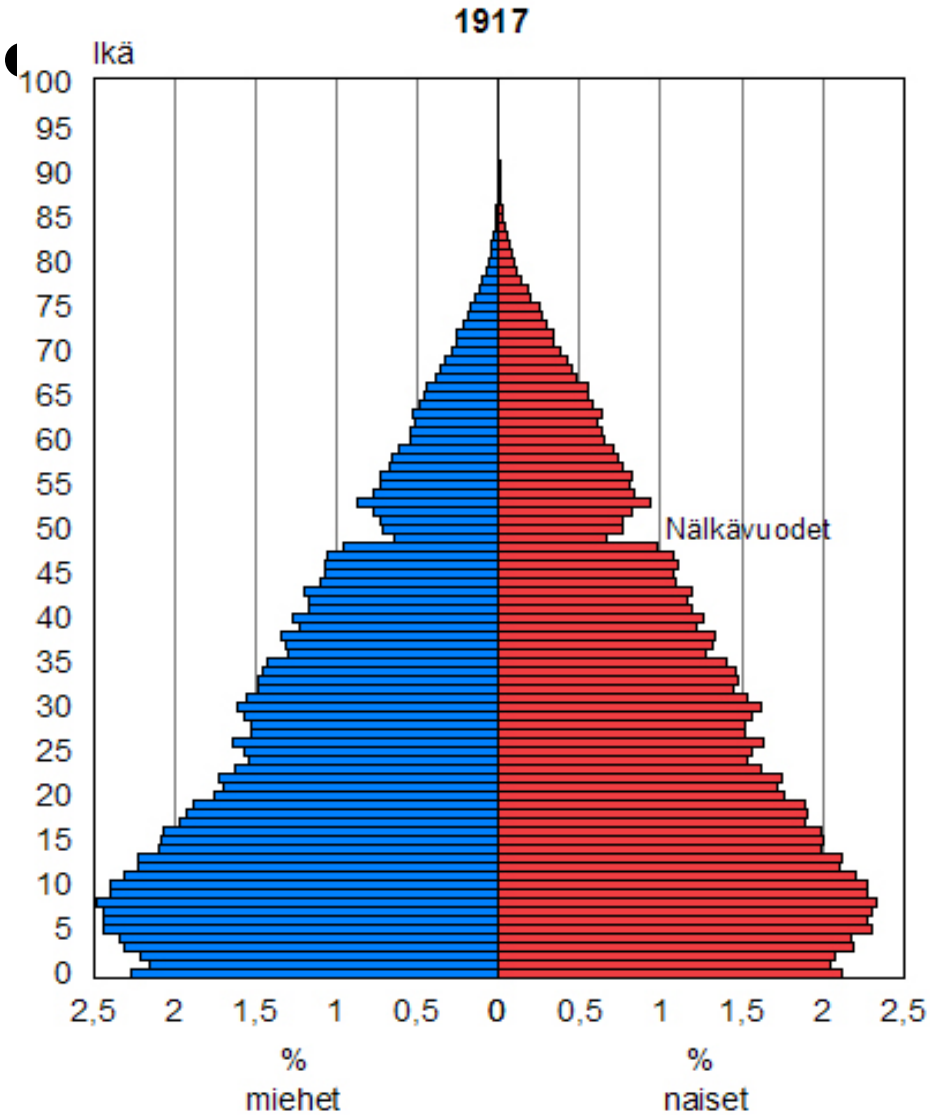

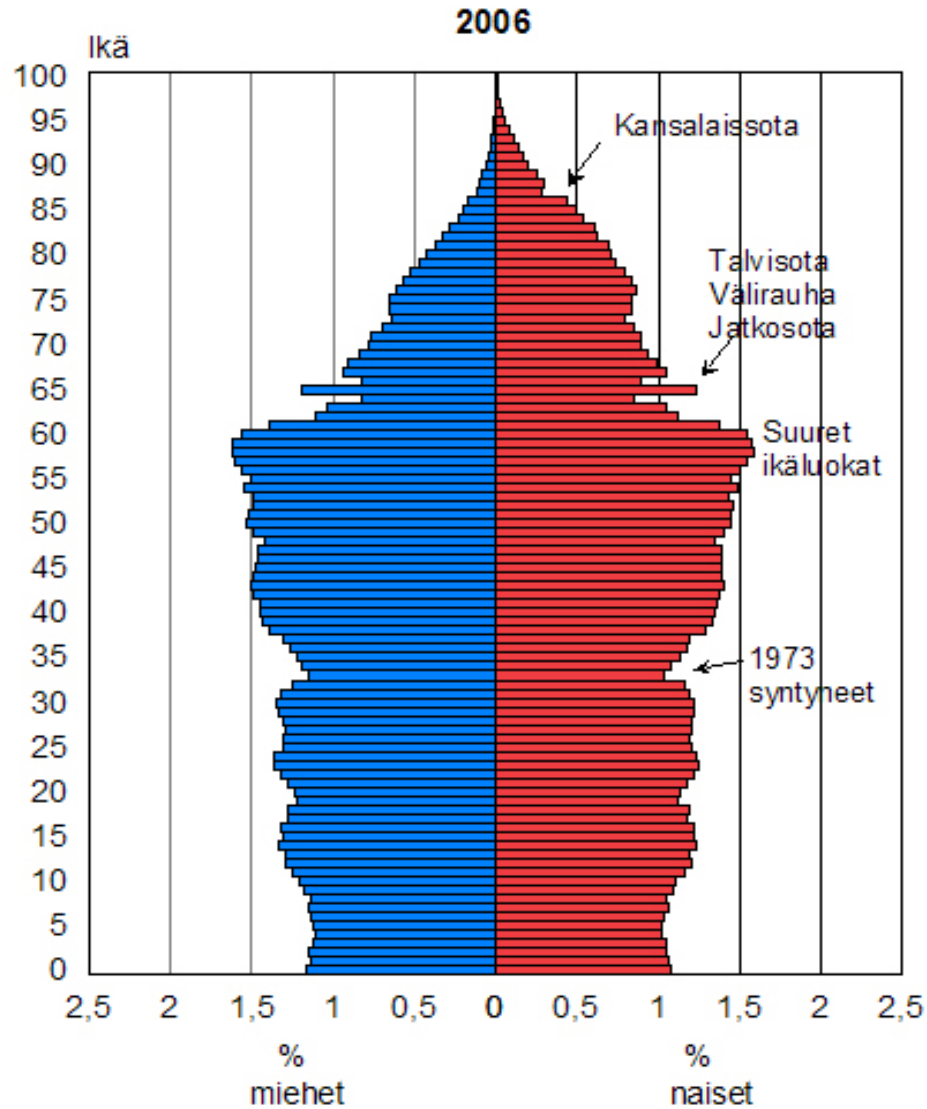

Psyykenlääkkeiden käyttö ikäryhmittäin v. 2002

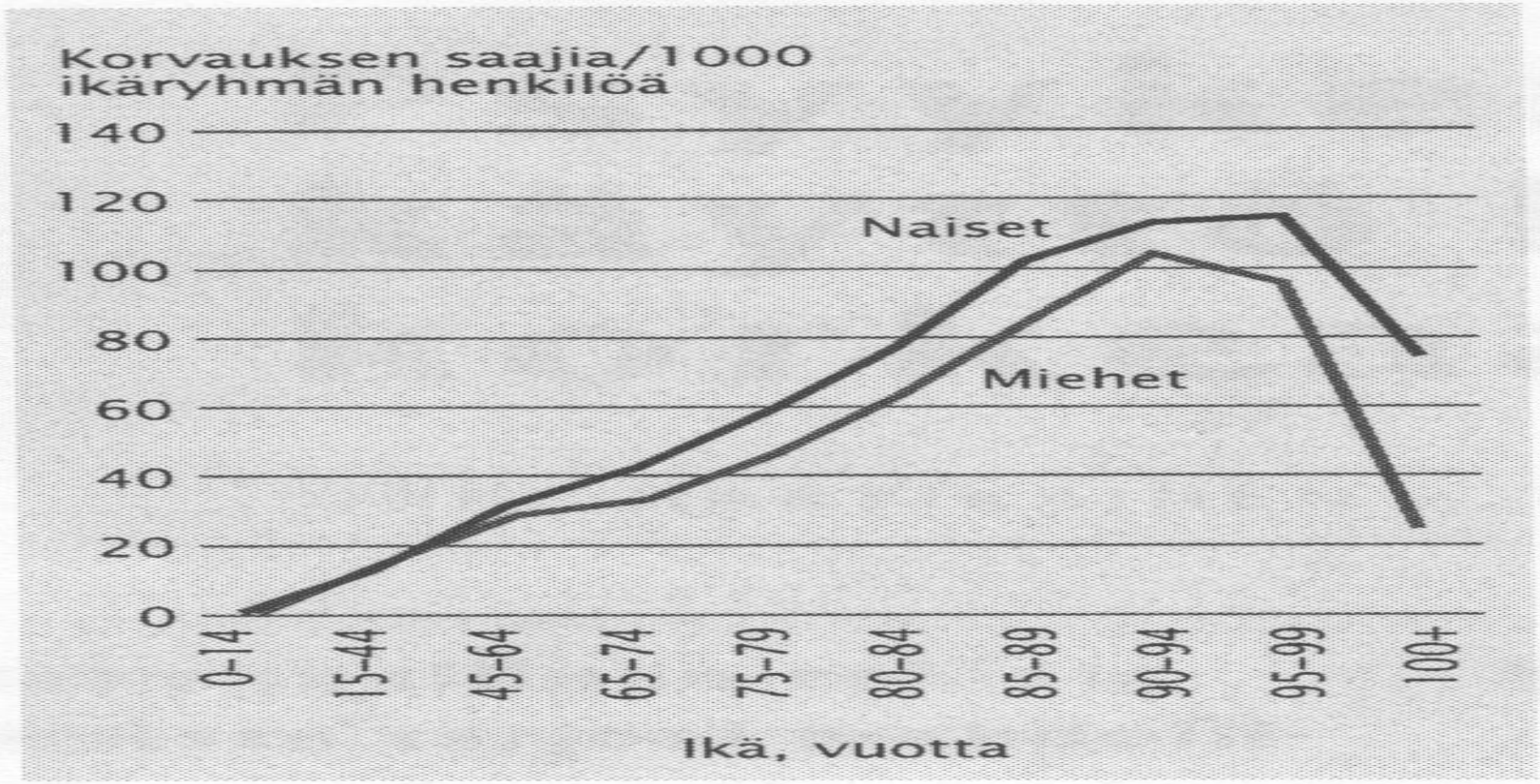

Kuvio 1. Psykoosilääkkeiden käyttö ikäryhmittäin.

Psyykenlääkkeiden käyttö ikäryhmittäin v. 2002

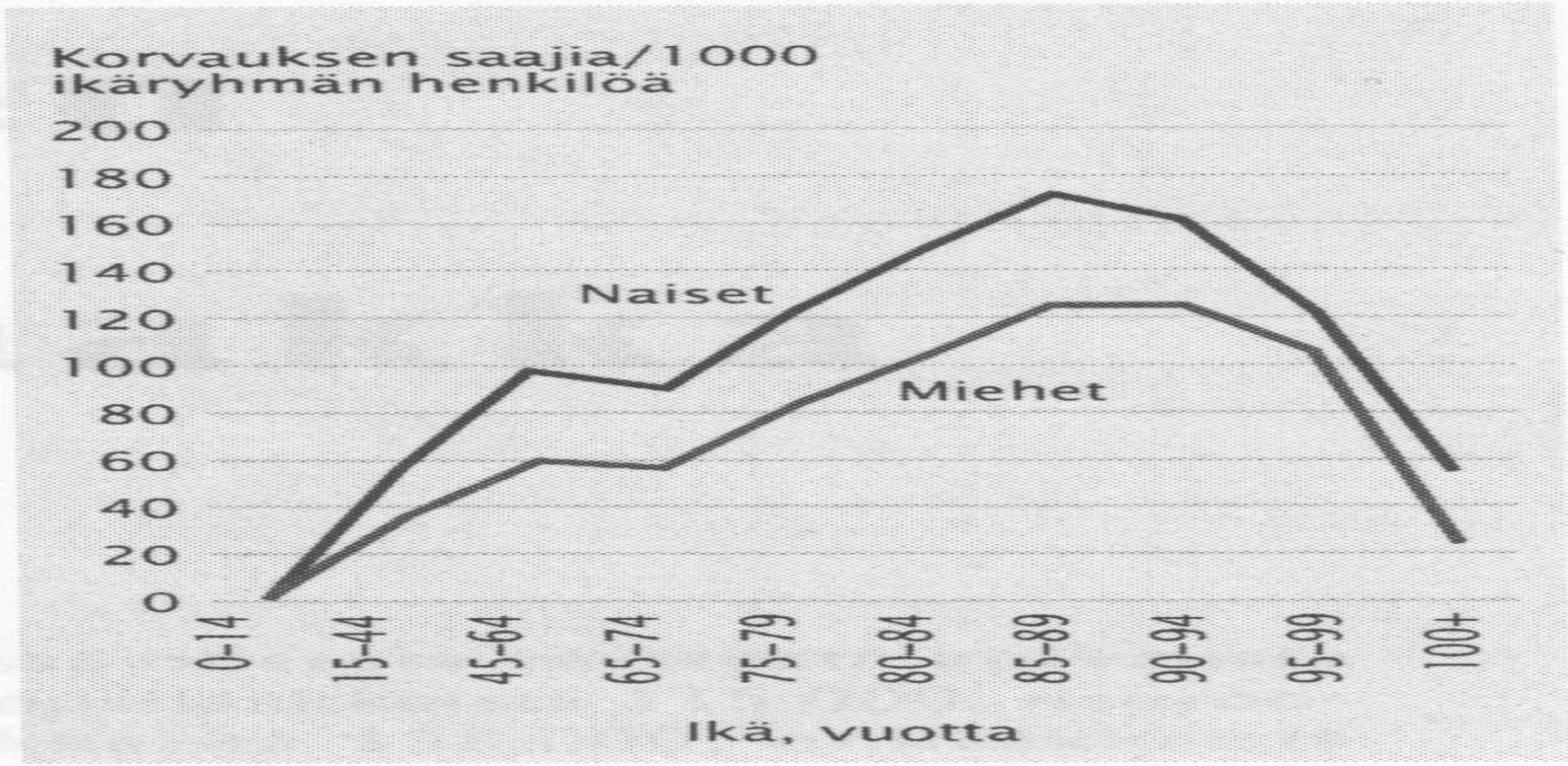

Kuvio 3. Masennuslääkkeiden käyttö ikäryhmittäin.

Psyykenlääkkeiden käyttö ikäryhmittäin v. 2002

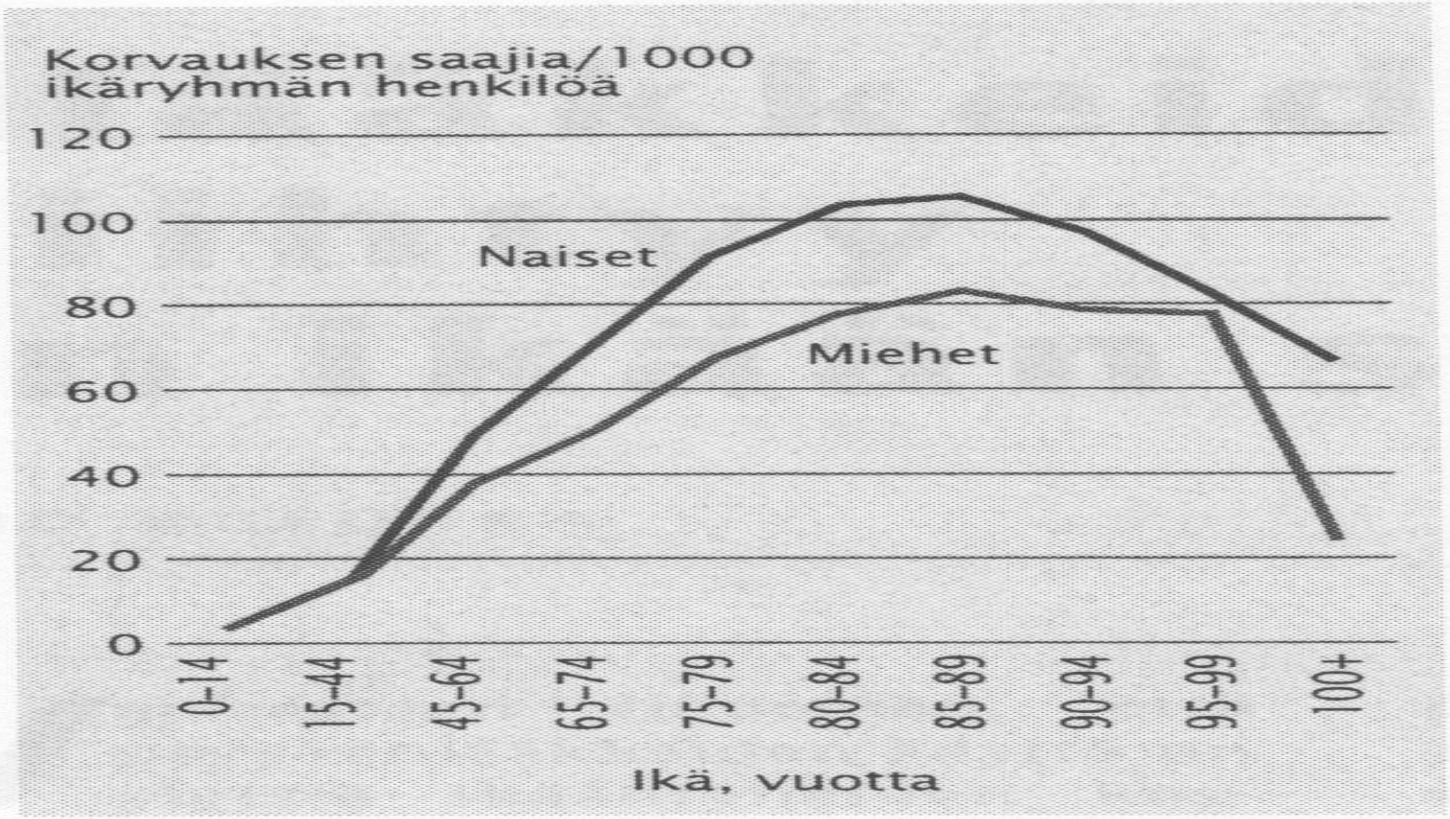

Kuvio 2. Neuroosilääkkeiden käyttö ikäryhmittäin.

Psyykenlääkkeiden käyttö ikäryhmittäin v. 2002

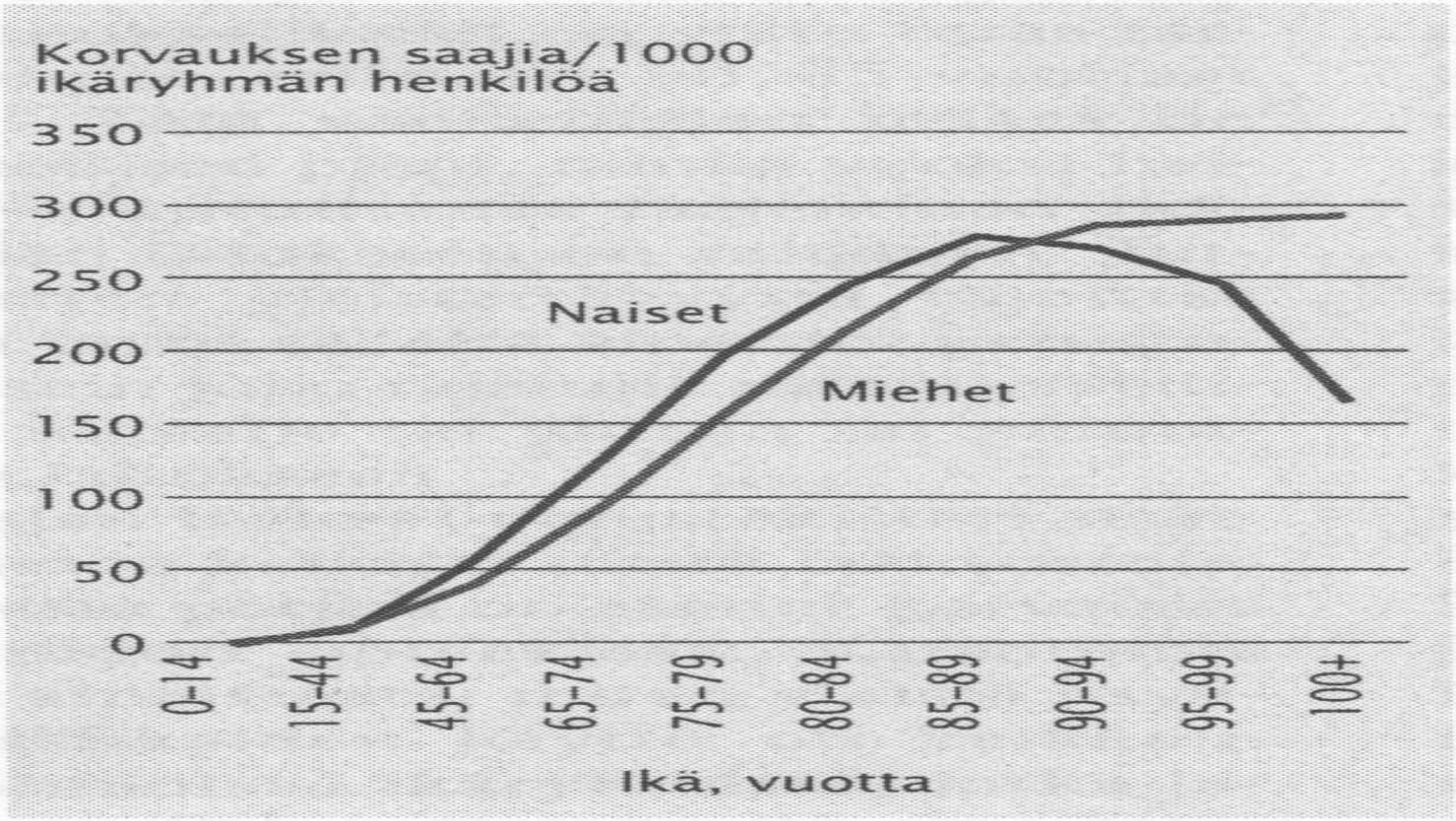

Kuvio 4. Unilääkkeiden käyttö ikäryhmittäin.

Perinteiset psyykenlääkkeet vanhuksilla

- korkeampi TD- ja EPS-riski
- suurannosneurolepteilla deliriumriski
- asentohypotonia
- antikolinergia
- dementoitumisen nopeutuminen

Psykoosilääkkeiden käyttö, sydänsairaus ja äkkikuolemariski

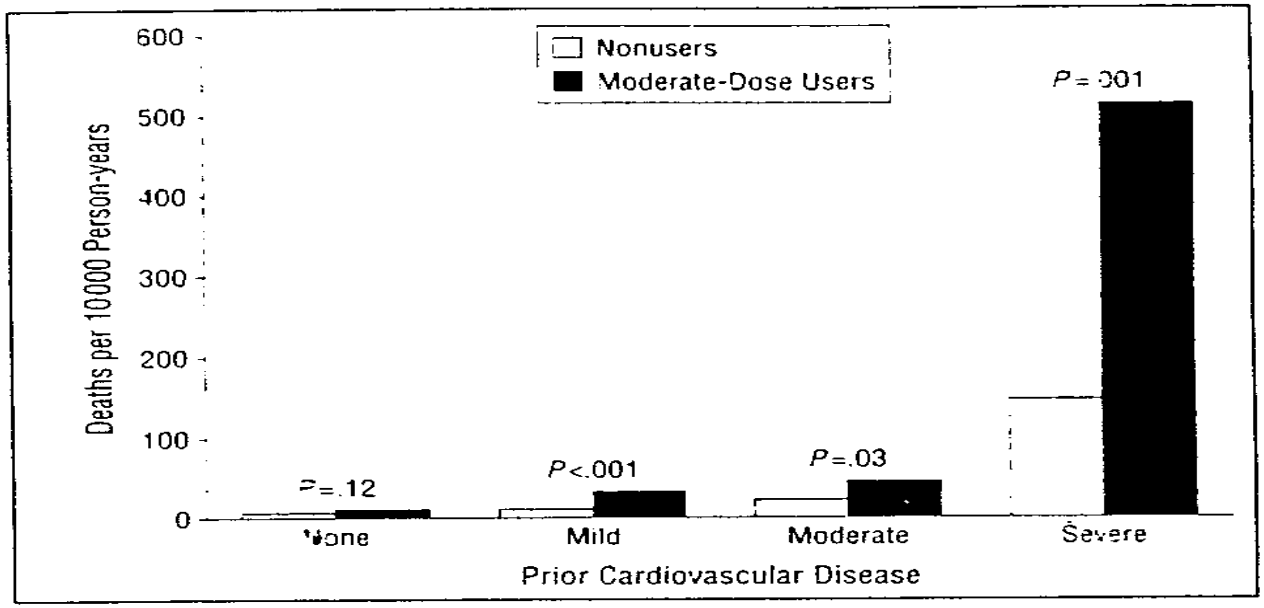

Rates of sudden cardiac death in current users of moderate-dose antipsychotics (thioridazine, >100 mg/d, or its equivalent) and nonusers, by severity of cardiovascular disease. Rates of deaths in nonusers are standardized to the age and sex distribution of the cohort by direct method. Rates in moderate-dose current users were calculated by multiplying the standardized rate in nonusers by the multivariate rate ratio for moderate-dose current users. *P* values, from Poisson regression, test the difference between moderate-dose current users and nonusers.

Alkoholinkäyttö suomalaisilla iäkkäillä

Aira M: Community prevalence of alcohol use and concomitant use of medication. Int J Geriatr Psych 2005; 20: 680-685

- 75-vuotiaiden väestöotos Kuopiosta, 523 kotona asuvaa > 75-vuotiasta
- 44 % käytti alkoholia, heistä 86 % käytti säännöllisestä lääkehoitoa
- Yhteiskäyttö huomioitava mm. diabeetikoilla, hypertonian ja depression yhteydessä

Alkoholinkäyttö suomalaisilla iäkkäillä

- Alkoholia käytetään yleisesti ”lääkkeeksi” (noin 40 % alkoholia käyttävistä yli 75-v:sta) käytti alkoholia lääkkeeksi (68 % alle ½ annosta) sydän- ja verisuonisairauksiin, univaikeuksiin ja mielenterveyden häiriöihin

Aira M ym. 2008

Psyykenlääkkeiden käyttö vanhuksilla

- Lieto –tutkimus, kohderyhmä 64-vuotiaat ja sitä vanhemmat kotona asuvat lietolaiset
- kaksi poikkileikkaustutkimusta:
  - 1990-91: 1131 henkilöä
  - 1998-1999: 1197 henkilöä
- lääkkeiden käytön yleisyyden ja muutostrendien analyysi ryhmätasolla (ei siis yksilötasolla)

Psyykenlääkkeiden käyttö vanhuksilla II

- yleisimmin käytetty lääkeryhmä olivat sydän- ja verenkiertosairauksien lääkkeet
- kummallakin tutkimuskerralla noin neljännes käytti psyykenlääkkeitä, kasvu 3 prosenttiyksikköä
- tavallisin lääkeryhmä unilääkkeet, seuraavaksi masennuslääkkeet
- tarkasteluajanjaksona psykoosilääkkeiden käyttö puolittui, masennuslääkkeiden kaksinkertaistui

Psyykenlääkkeiden käyttö vanhuksilla III

- käyttö yleistyy korkeaan ikään asti, yleisintä yli 85-vuotiailla naisilla
- tarkasteluaikana tässä ikäryhmässä masennuslääkkeiden käyttö kolminkertaistui
- unilääkkeitä käytti joka 9:s (1990-91) – joka 7:s (1998-9)
- monilääkitys yleistä, useamman psyykenlääkkeen samanaikaisen käyttö yleistynyt 1990-luvulta alkaen (lääkkeet paremmin siedettyjä?)

Psyykenlääkkeiden käyttö vanhuksilla IV

- kahta tai useampaa psyykenlääkettä käytti 7 – 10 %
- yli 85-vuotiaista joka viides käytti kahta psyykenlääkettä ja heidän määränsä oli kaksinkertaistunut vuosien 1990-1998 välillä
- psykoosilääkkeiden käyttö yhteiskäytössä väheni, masennuslääkkeiden lisääntyi
- kaikkiaan psykoosilääkkeiden käyttö väheni, masennuslääkkeiden lisääntyi

Psyykenlääkkeiden käyttö vanhuksilla - pohdintaa

- psyykenlääkkeiden käyttö lisääntynyt erityisesti yli 85-vuotiailla, joka keskeinen erityisryhmä hyöty-haittariskien vuoksi
- lääkehoidon säännöllinen arviointi vuosittain (minimi??)
- lääkkeettömien hoitojen saatavuuden parantaminen ja kehittäminen

Kuva 4.23 Yleisimpien masennuslääkkeiden kulutus vuosina 1990-2012.
Figure 4.23 Consumption of most common antidepressants in 1990-2012.

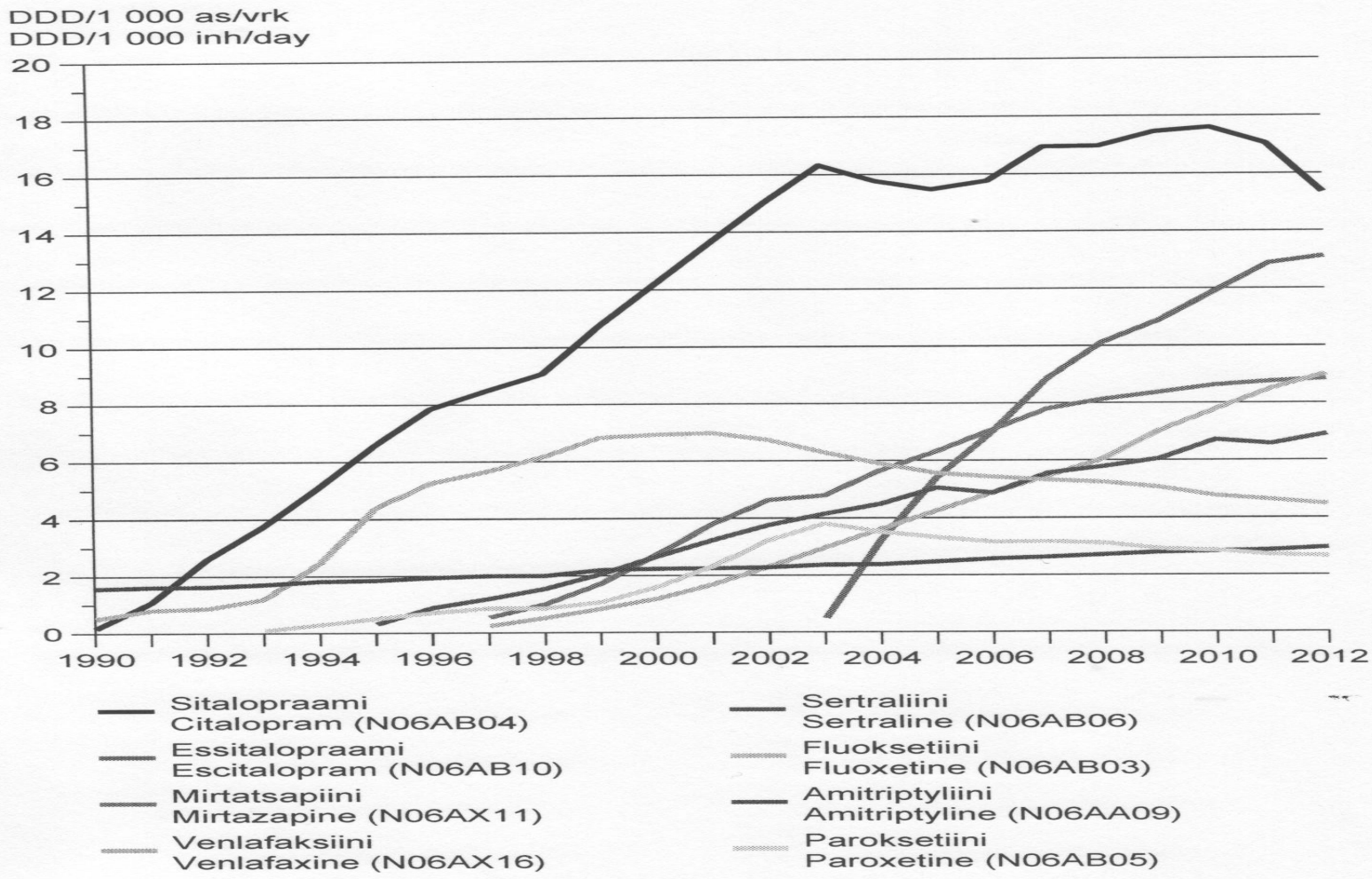

Kuva 4.20 Yleisimpien unilääkkeiden kulutus vuosina 1990–2012.
Figure 4.20 Consumption of most common hypnotics in 1990–2012.

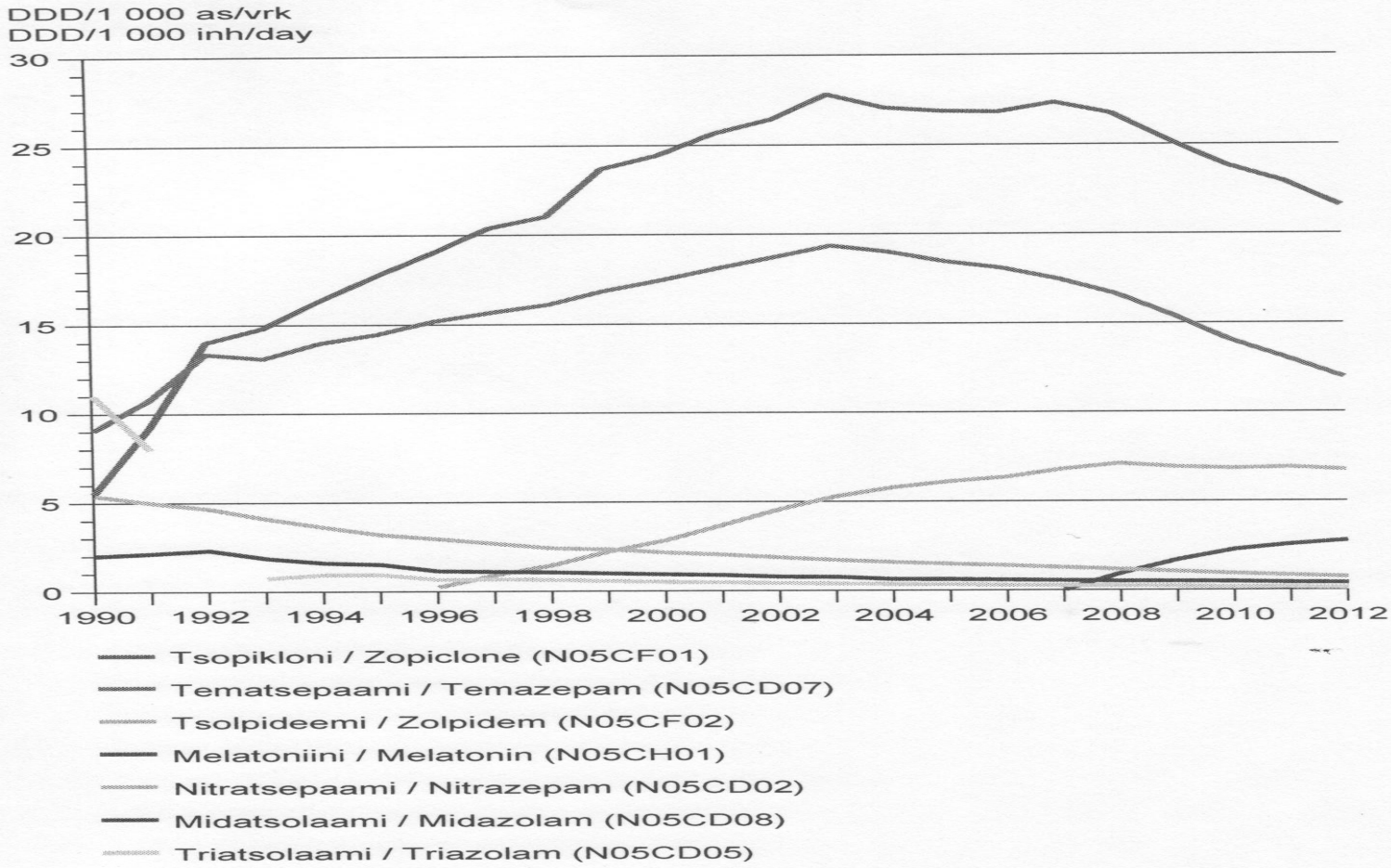

Lähde: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, lääkemyyntirekisteri.
Source: Finnish Medicines Agency, Drug Sales Register.